

PRIKAZ POVIJESNOG RAZVOJA I KARAKTERISTIKE URBANIZACIJE KONTINENTALNE HRVATSKE U SREDNJOEVROPSKOM KONTEKSTU

(S A Ž E T A K)

Povijest urbanizacije na hrvatskom prostoru može se pratiti od antičkih vremena, kroz pripadnost različitim civilizacijskim krugovima, prvenstveno mediteranskom i srednjoevropskom, ali i orijentalnom (osmanskome), kao i njihovom preplitanju. Upravo ta raznolikost i različiti utjecaji Hrvatskoj daju posebno mjesto u evropskoj urbanistici.

Do 19. stoljeća ključni element za razlikovanje grada od sela bio je upravni status, tj. određeni stupanj autonomije gradske zajednice i prava stanovnika sadržana u kraljevskim i vlastelinskim povlasticama. Od 19. stoljeća status grada određuje se administrativno – zakonskim regulativama, uz izdvajanje i kombiniranje nekoliko specifičnih obilježja.

Osim pravnog statusa, gradska naselja razlikuju se i prema prostornim shemama, pri čemu je moguće izdvojiti dva osnovna tipa urbanih struktura: izdužene cestovne forme i planiranog pravilnog rastera.

Osnovno obilježje kontinentalne Hrvatske i danas je veliki broj malih gradova koji su nosioci lokalnih i regionalnih karakteristika, te temelj urbanog identiteta.

Prema kontekstu u odnosu na regiju (Srednju Evropu) moguće je utvrditi da su slične povijesne okolnosti i prirodni uvjeti utjecali i na sličnost prostornih struktura. Glavno obilježje regije nije nedostatak gradova, već velik broj malih gradova (manjih od 5000 stanovnika i površine manje od 20 hektara) i nedostatak srednjih i velikih gradova te njihova udaljenost. U evropskom prostoru slični procesi mogu se prepoznati u rubnim područjima, izvan središta urbanizacije (od Engleske do Srednje Evrope).

HISTORICAL DEVELOPMENT OF URBANISATION AND ITS CHARACTERISTICS IN CONTINENTAL CROATIA UNDER CENTRAL-EUROPE CONTEXT

(SUMMARY)

History of urbanization in croatian area could be followed from Roman period through different civilisations, from mediterranean and central-european, to oriental (osmanian) and their mutual influence. All these varieties gave Croatia the special place in the Europe urbanization.

Until 19th century the key element that was used to distinguish town from a village was a legal status, that is a certain level of town community autonomy and the citizens' rights contained in royal and manorial privileges. Starting with the 19th century the status of town is determined by administrative legal regulations, singling out and combininig several specific characteristics.

Based on spatial schemes, two basic types of urban structures have been recognised; elongated road forms and symmetrical, planned raster.

Small towns, bearing local and regional characteristic, as well as being the base of urban identity, are still today characteristics for continental Croatia.

Emergence and development of towns in continental Croatia is an integral part of towns development on the wider area of the Central Europe. Small towns (with less than 5000 inhabitants and 20 ha) are the main characteristics of the region, with few large and medium towns, distant from each other. Possibilities of comparing the towns of continental Croatia, with similar processes that have determined the development of towns, occur on the border areas of Europe urbanization.

Ratko Vučetić